

Interni protokol *Fakulteta primijenjene matematike i informatike* kod objavljivanja znanstvenih radova u časopisima s Open Access (OA) pristupom kod kojih se naplaćuju troškovi objavljivanja

Cilj ovog teksta je nastavnicima i suradnicima *Fakulteta primijenjene matematike i informatike* osigurati relevantne informacije o prepoznavanju **predatorskih časopisa** te definirati protokol pri objavi znanstvenih radova u časopisima s OA pristupom, kod kojih se naplaćuju troškovi objavljivanja. Posebna pažnja posvećena je slučaju u kojem se financiranje troškova objavljivanja osigurava iz sredstava Fakulteta. Također, na kraju je dan kratki osvrt na predatorske konferencije.

1. Časopisi s **Open access (OA)** pristupom

Časopisi s Open access (OA) pristupom objavljuju članke koji su besplatno dostupni javnosti, bez potrebe za pretplatom ili plaćanjem pristupa. OA pristup promiče slobodno dijeljenje znanja i omogućava širokoj publici da pristupi znanstvenim istraživanjima. Počeci OA pristupa vezani su uz sljedeće akte:

[Budimpeštanska inicijativa o otvorenom pristupu](#) (2002)

[Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu](#) (2003)

[Hrvatska deklaracija o otvorenom pristupu](#) (2012)

U posljednje vrijeme velika većina izdavača počela je primjenjivati OA pristup te je za očekivati kako će se taj trend nastaviti. Istovremeno, pojavili su se izdavači časopisa upitne kvalitete, koji zaradu stavljaju ispred kvalitete radova. Takve časopise obično nazivamo **predatorskim časopisima** (J. Beall, 2017; A. Grudniewicz, et al., 2019).

2. Predatorski časopisi

Izraz **predatorski časopisi** definirao je američki knjižničar Jeffrey Beall 2015. godine (J. Beall, 2017), kako bi opisao pojavu u kojoj izdavači ostvaruju visoki profit od autora naplaćujući objavljivanje radova u časopisima koji ne zadovoljavaju najvažnije kriterije za znanstvene časopise. Ovaj se pojam obično koristi za lažne, nepouzdana ili niskokvalitetne znanstvene časopise koji provode nepotpun ili samo formalan recenzentski postupak ili uopće nemaju adekvatan proces recenzije kako bi osigurali kvalitetu objavljenih radova.

U literaturi moguće je pronaći različite definicije predatorskih časopisa. Primjerice u radu (A. Grudniewicz, et al., 2019.), autori predatorske časopise definiraju na sljedeći način:

“Predatory journals and publishers are entities that prioritize self-interest at the expense of scholarship and are characterized by false or misleading information, deviation from best

editorial and publication practices, a lack of transparency, and/or the use of aggressive and indiscriminate solicitation practices.”

Takvi časopisi često koriste agresivne marketinške pristupe kako bi privukli autore i naplatili im naknade za objavljivanje rukopisa njihovih radova, bez obzira na stvarnu znanstvenu vrijednost istraživanja koje je opisano u rukopisu.

U nastavku je navedeno nekoliko tipičnih osobina potencijalno predatorskih časopisa:

- Navedena mrežna stranica časopisa podsjeća na web stranice nekog renomiranog izdavača ili uopće nije dostupna.
- Recenzentski postupak nije jasno prezentiran na mrežnim stranicama časopisa ili se ne spominje uopće.
- Obećava se završetak recenzentskog postupka u vrlo kratkom, nerazumnom vremenu.
- Poziv za sudjelovanje u radu uredničkog odbora ili poziv za objavljivanje rada u časopisu stigao vam je putem e-maila i poziv obično počinje navođenjem naslova ili dijela sadržaja nekog od vaših objavljenih radova kako biste imali dojam da izdavač prati vaš rad.
- Tekst poziva sadrži gramatičke greške i tipfelere.
- Mrežna stranica časopisa sadrži IF časopisa koji je netočan ili ne postoji te ne sadrži ostale podatke o citiranju koji se lako mogu provjeriti.
- Adresa izdavača ne postoji.
- Časopis pokriva više nesrodnih znanstvenih područja.
- ISSN časopisa i drugi međunarodni identifikatori publikacija nisu pravilno navedeni.

3. Objavljivanje u OA časopisu u kojem se objavljivanje naplaćuje

Ako želite objaviti rad u nekom OA časopisu u kojem se objavljivanje naplaćuje, popunite sljedeći upitnik:

UPITNIK

1. Možete li temeljem gornjeg popisa zaključiti da odabrani časopis ne zadovoljava tipične osobine predatorskih časopisa?

DA

NE

2. Abstracting/Indexing informacije na mrežnim stranicama časopisa su točne, tj. časopis se zaista nalazi u navedenim bazama

DA

NE

3. Nalazi li se časopis u Direktoriju časopisa u otvorenom pristupu (Directory of Open Access Journals - DOAJ)

DA

NE

4. Je li sljedeća tvrdnja točna: Časopis se ne nalazi na sljedećoj listi potencijalnih predatorskih časopisa i izdavača, koja je dostupna na <https://predatoryreports.org/the-list>

DA

NE

5. Je li sljedeća tvrdnja točna: Časopis se ne nalazi na Beallovj listi potencijalnih predatorskih časopisa i izdavača, koja je dostupna na <https://beallslit.weebly.com/standalone-journals.html>

DA

NE

6. Ispunite „Think. Check. Submit“ listu za procjenu kriterija časopisa. Riječ je o inicijativi koja pomaže autorima da identificiraju pouzdan časopis za objavljivanje radova, a dostupna je na mrežnoj stranici <https://thinkchecksubmit.org/>. Je li časopis identificiran kao pouzdan.

DA

NE

7. Je li sljedeća tvrdnja točna: Časopis nema neuobičajeno kratko vrijeme recenzentskog postupka u odnosu na "standard" u polju (za usporedbu vidjeti primjerice <https://scirev.org/discipline/BG01/mathematics/>).

DA

NE

8. Jesu li u časopisu objavljivani rezultati renomiranih znanstvenika iz Vašeg područja istraživanja (ako jesu, onda navedite primjer).

DA

NE

Ako je odgovor na neko pitanje u Upitniku NE, moguće je da se radi predatorskom časopisu te pri izboru takvog časopisa treba biti oprezan!

4. Objavljivanje u OA časopisu u kojem se objavljivanje naplaćuje i troškovi koji se financiraju sredstvima Fakulteta

Ako planirate da se troškovi objavljivanja financiraju sredstvima Fakulteta, najprije popunite upitnik. Nakon što ste provjerili je li odgovor na sva pitanja u upitniku **DA**, savjetujte s Voditeljem¹ te Prodekanom za znanost i jasno argumentirajte zašto baš želite objaviti rad u (odabranom) OA časopisu.

¹ Voditelj istraživačke skupine/predsjednikom katedre/voditeljem projekta

Ako se Voditelj i Prodekan za znanost slože da su argumenti opravdani i ako proračun istraživačke skupine/katedre/projekta to dozvoljava, objavljivanje rada moguće je financirati iz tih sredstava, što Voditelj i Dekan potpisuju kroz zahtjev za nabavu.

5. Predatorske konferencije

Osim predatorskih časopisa, opasnost predstavljaju i predatorske konferencije, koje se mogu okarakterizirati na sličan način kao i predatorski časopisi. Prije traženja sufinanciranja za konferenciju trebate provjeriti radi li se o takvoj konferenciji te prije donošenja konačne odluke, savjetovati se s Voditeljem, koji potpisuje zahtjev za nabavu.

Literatura

[1] J. Beall, [What I learned from predatory publishers](https://doi.org/10.11613/BM.2017.029), *Biochemia Medica*, 27(2), 273-278(2017), doi: <https://doi.org/10.11613/BM.2017.029>

[2] [A. Grudniewicz](https://doi.org/10.1038/d41586-019-03759-y), et al., [Predatory Journals No Definition No Defense](https://doi.org/10.1038/d41586-019-03759-y), *Nature* **576**, 210-212 (2019), doi: <https://doi.org/10.1038/d41586-019-03759-y>